

CIVILINĖS SAUGOS ATMINTINĖ ŪKIO SUBJEKTŲ IR KITŲ ĮSTAIGŲ DARBUOTOJAMS

ĮŽANGA

Civilinė sauga – tai veikla, apimanti valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų ir gyventojų pasirengimą ekstremaliosioms situacijoms, veiksmus joms gresiant ar susidarius, ekstremaliųjų situacijų likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

Jūsų (ūkio subjektų ir kitų įstaigų) veiklą civilinės saugos srityje galima suskirstyti į keturis etapus:

- ekstremaliųjų situacijų prevencija;
- parengtis galimiems įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams ar ekstremaliosioms situacijoms;
- reagavimas į įvykius, ekstremaliuosius įvykius ir ekstremaliasias situacijas;
- įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų padarinių šalinimas.

!!! Atkreiptinas dėmesys, kad daugumoje civilinę saugą reglamentuojančių teisės aktų minimos priemonės ir veiksmai, kurių bus imamasi tik susidarius ekstremaliajai situacijai, tačiau svarbu suprasti, kad ekstremalioji situacija visada bus ekstremaliojo įvykio, „pasekmė“, t.y. *ji susidarys ekstremaliojo įvykio pasekoje.*

KUO SKIRIASI ĮVYKIS, EKSTREMALUSIS ĮVYKIS IR EKSTREMALIOJI SITUACIJA?

Visų pirma būtina žinoti, kad Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra patvirtinusi Ekstremaliųjų įvykių kriterijus (2.1), Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija – Stichinių, katastrofinių meteorologinių ir hidrologinių reiškinių rodiklius. Tai tam tikri kriterijai (gamtinio, techninio, ekologinio, socialinio pobūdžio), kuriuos atitinkantis bet koks įvykis yra laikomas **ekstremaliuoju įvykiu**.

Pavyzdys: jei vėjo greitis yra siekia 28–32 m/s, toks įvykis yra laikomas ekstremaliuoju įvykiu, o jei nesiekia – tiesiog įvykiu. *Kitaip tariant, ekstremalusis įvykis – tai įvykis, kurio galimos pasekmės žmonių gyvybei, sveikatai, turtui ir aplinkai didesnės nei paprasto įvykio atveju.*

Pasitaiko atveju, kai ekstremaliojo įvykio pasekoje susidaro ekstremalioji

situacija.

!!! Atkreiptinas dėmesys, kad susidariusi situacija laikoma ekstremiaja situacija ne tada, kai yra daug nukentėjusiųjų, patirti ar prognozuojami dideli nuostoliai, o tik tada, *kai atitinkami pareigūnai priima oficialų sprendimą konkrečią situaciją laikyti ekstremiaja*. Tam, kad tam tikra situacija būtų laikoma ekstremiaja yra sukurtas visas ekstremaliosios situacijos skelbimo mechanizmas, su kuriuo susipažinsite vėliau.

I. EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ PREVENCIJA

Ekstremaliųjų situacijų prevencija – tai kryptingai vykdoma pasirengimo ekstremaliosioms situacijoms priemonių visuma, kad būtų išvengta ekstremaliųjų situacijų arba mažėtų jų galimybė, o susidarius ekstremaliajai situacijai būtų kuo mažiau pakenkta gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų ir ūkio subjektų veiklai, turtui ir aplinkai, *kitaip tariant, tai priemonės ir veiksmai, padėsiantys išvengti nelaimių arba užtikrinti, kad joms susidarius būtų patirti kuo mažesni nuostoliai*.

Ekstremaliųjų situacijų prevenciją sudaro visas kompleksas nuolat vykdomų priemonių, tokių kaip:

1. ekstremaliųjų situacijų **prevencijos priemonių planavimas ir vykdymas;**
2. **civilinės saugos mokymų** ūkio subjektuose ir kitose įstaigose organizavimas ir vykdymas, bei nustatytas kategorijas atitinkančių ūkio subjektų ir kitų įstaigų darbuotojų dalyvavimas Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM Ugniagesių gelbėtojų mokyklos Civilinės saugos mokymo centre arba apskrities priešgaisrinėse gelbėjimo valdybose organizuojamuose civilinės saugos kursuose;
3. dalyvavimas gyventojų švietimui civilinės saugos srityje skirtuose renginiuose ir kituose tiksliniuose projektuose;
4. **civilinės saugos pratybų organizavimas** ir dalyvavimas savivaldybės administracijos organizuojamose pratybose (jei ūkio subjektui ar kitai įstaigai savivaldybės ekstremaliosios situacijos likvidavimo atveju savivaldybės administracija yra numčiusi konkrečias užduotis).

EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ PREVENCIJOS PRIEMONIŲ PLANAVIMAS IR VYKDYMAS. CIVILINĖS SAUGOS MOKYMAS.

Jūs, t.y. **ūkio subjekto ir kitos įstaigos**, kurie atlikę galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę privalo rengti ekstremaliųjų situacijų valdymo planą(3.1.), vadovas (arba jo įgaliotas asmuo), **savo vadovaujame objekte numatote ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemones**, mažinančias avarinių situacijų, įvykių ar ekstremaliųjų įvykių kilimo tikimybę ir (ar) švelninančias jų daromą poveikį žmonėms, turtui ir aplinkai (2.4.).

Jūs, t.y. ūkio subjekto ir kitos įstaigos vadovas (ar jo įgaliotas asmuo), vykdydamas įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų prevenciją:

1. rengiate ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planą;

!!! Ūkio subjektai ir kitos įstaigos, kurie atitinka Kriterijus ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms, kurių vadovai turi organizuoti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą, derinimą ir tvirtinimą, ir ūkio subjektams, kurių vadovai turi sudaryti ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą (3.1), turi rengti ne tik ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, bet taip pat ir *ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planą*.

Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planas – tai dokumentas, kuriame turi būti numatytos priemonės ir (ar) veiksmai, kuriuos įgyvendinus, būtų užtikrinta, kad neįvyks įvykis ar ekstremalusis įvykis, kuris galėtų įvykti, jei minėtų priemonių ir (ar) veiksmų nebūtų imtasi arba, net jei minėtas įvykis ir įvyks, įgyvendintų prevencijos priemonių ir (ar) veiksmų dėka, bus patirti mažesni nuostoliai palyginus su nuostoliais, kurie būtų patirti nesiėmus prevencijos priemonių ir (ar) veiksmų.

!!! Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonės privalote planuoti tiems įvykiams (ekstremaliesiems įvykiams), kurie atlikus galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę įvertinti kaip turintys **labai didelę, didelę ar vidutinę riziką (3.9.)***.

Ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planą turite patikslinti per 1 metus po sekančių pokyčių atsiradimo:

- atsiradus naujiems pavojams, kuriems galiojančiame ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių plane nebuvo numatytos prevencijos priemonės ir (ar) veiksmai;
  - pasikeitus civilinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams;
  - pertvarkius ar modernizavus įrenginius, technologinius procesus;
  - įvykus kitų pokyčių, didinančių pavojų ar ekstremaliųjų situacijų riziką ir mažinančių darbuotojų saugumą.

2. iš anksto informuojate darbuotojus apie vidinius ir išorinius pavojus, galinčius daryti neigiamą poveikį gyventojų sveikatai ar gyvybei, ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonės ir iš anksto suplanuotus veiksmus avarinių situacijų atvejais;

Atlikę **Jūsų** vadovaujama ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę, ūkio subjekto ar kitos įstaigos **darbuotojus turite supažindinti su pavojais, kurie gali iškilti darbo vietoje darbo metu**. Ūkio subjekto ar kitos įstaigos **darbuotojus taip pat privalote supažindinti su Jūsų** suplanuotomis **prevencijos priemonėmis**, padėsiančiomis išvengti galimų pavojų bei pagal kompetenciją įtraukti juos į priemonių įgyvendinimą.

!!! Atkreiptinas dėmesys, kad ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti ne tik supažindinti su veiksmais ir priemonėmis, kurių jie turi imtis gresiant ar atsitikus nelaimei, bet ir apmokyti kaip tuos iš anksto suplanuotus veiksmus ir priemones tinkamai atlikti.

3. aprūpinate darbuotojus asmeninės apsaugos priemonėmis;

Ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai atlikdami pradinį gelbėjimo darbą iki kol atvyks ugniagesiai gelbėtojai, greitosios medicinos pagalbos darbuotojai ar kitų civilinės saugos sistemos pajėgų atstovai, turi pasirūpinti savo ir greta esančių žmonių gyvybės ir sveikatos išsaugojimu. Tam gali pasitarnauti asmeninės apsaugos priemonės. Asmeninių apsaugos priemonių skaičius yra nustatomas atsižvelgiant į tai, koks yra darbuotojų skaičius, kurie įvykus tam tikram įvykiui ar ekstremaliajam įvykiui turėtų tam konkrečias pareigas, kurių atlikimo metu, jų gyvybei ar sveikatai galėtų kilti pavojus, t.y. darbuotojams, atsakingiems už visų darbuotojų ir (ar) lankytojų informavimą, evakuaciją.

Be visiems puikiai žinomų kvėpavimo organus apsaugančių priemonių, specialiųjų apsauginių rūbų, kuriuos atlikdami gelbėjimo darbus naudoja civilinės saugos sistemos pajėgų atstovai, nereikėtų pamiršti apsaugos priemonių, kurias galima pasidaryti patiems.

!!! Ketinantiems įsigyti ar patiem pasidaryti asmeninės apsaugos priemones, reikėtų atsižvelgti į tai, kokie konkrečiame ūkio subjekte, kitoje įstaigoje ar netoli jų yra tikėtini pavojai, *kitaip tariant siekiant apsirūpinti asmeninės apsaugos priemonėmis, būtina žinoti kokie galimi pavojai ir ekstremaliosios situacijos yra nustatytos konkrečiam ūkio subjekto ar kitos įstaigos, o taip pat ir savivaldybės, ekstremaliųjų situacijų valdymo plane.*

4. organizuoja civilinės saugos pratybas ir darbuotojų mokymą civilinės saugos srityje.

Siekiant, kad ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai būtų pasirengę veikti nelaimės atveju, būtina juos galimiems veiksams parengti iš anksto.

Ūkio subjekto ir kitos įstaigos darbuotojai įgyti žinių civilinės saugos srityje gali (2.3.):

- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos Ugniagesių gelbėtojų mokyklos Civilinės saugos mokymo centre (toliau – Civilinės saugos mokymo centras);
- apskričių priešgaisrinėse gelbėjimo valdybose;
- darbo vietoje.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė yra nustačiusi klausytojų kategorijas, kurias atitinkantis asmenys privalo išklausti civilinės saugos kursą Civilinės saugos mokymo centre ir apskričių priešgaisrinėse gelbėjimo valdybose (3.5., 3.7.).

Civilinės saugos kursai yra skirti šioms kategorijoms: **įvadinius ir tęstinius civilinės saugos kursus**. Asmenys, neturintys žinių civilinės saugos srityje, turi išklausti įvadinius civilinės saugos kursus. Išklusius kursus įgyjamas civilinės saugos kursų baigimo pažymėjimas, kuris galioja nustatytą laikotarpį. Pažymėjimo galiojimo trukmė priklauso nuo kursų klausytojų kategorijos.

Pasibaigus pažymėjimo galiojimo laikotarpiui, būtina išklaudyti tęstinius civilinės saugos kursus. Atsižvelgiant į tai, kad tęstiniai civilinės saugos kursai skirti pagilinti žinias konkrečioje civilinės saugos srityje, pvz. išmokti atlikti galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę ir rengti ekstremaliųjų situacijų valdymo planus, nebūtina laukti kada baigsis įvadinių civilinės saugos kursų metu įgyto pažymėjimo galiojimo laikas, *kitaip tariant mokytis galima visada, kada tik jaučiate žinių, kurioje nors konkrečioje civilinės saugos srityje, stygių.*

!!! Į civilinės saugos kursus būtina registruotis iš anksto pagal kursus organizuojančios įstaigos nustatytą tvarką. Civilinės saugos mokymo programos civilinės saugos mokymo įstaigose patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus (3.5., 3.7.).

Organizuojant civilinės saugos mokymą darbo vietoje ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje turi būti sudarytas darbuotojų **civilinės saugos mokymo planas** ir **mokymo tvarkos aprašas**, kuriame reikėtų aprašyti darbuotojų ne tik mokymo organizavimo, bet ir praktinių įgydžių tikrinimo tvarką. **Mokymas turi būti įforminamas protokolu.**

!!! Mokymas pagal tipines programas darbo vietoje turi būti vykdomas kasmet skiriant ne mažiau kaip 2 valandas.

Civilinės saugos mokymą darbo vietoje sudaro:

- mokymasis vadovaujantis Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus patvirtintomis tipinėmis civilinės saugos mokymo programomis (3.4.);
- mokymasis veikti vadovaujantis savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planu, jei ūkio subjektas ar kita įstaiga turi vykdyti jame nurodytus civilinės saugos uždavinius;

!!! Ūkio subjektams savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane gali būti numatyti uždaviniai, susiję su jiems priklausančių patalpų panaudojimu gyventojų kolektyvinei apsaugai, materialinių ir žmogiškųjų išteklių telkimo organizavimu. Atsižvelgiant į tai, ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti iš anksto apmokyti kaip reikėtų elgtis gavus savivaldybės administracijos direktoriaus nurodymą organizuoti ūkio subjektui ar kitai įstaigai priklausančių patalpų pritaikymą gyventojų kolektyvinei apsaugai, telkti materialinius ar žmogiškuosius išteklius.

- mokymasis veikti vadovaujantis ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo planu (3.8), jei ūkio subjektas ar kita įstaiga privalo rengti tokį planą.

!!! Ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai turi būti ne tik iš anksto supažindinami su ekstremaliųjų situacijų valdymo plane jiems priskirtomis

funkcijomis, bet ir apmokyti kaip tinkamai jam įgyvendinti.

GYVENTOJŲ CIVILINĖS SAUGOS ŠVIETIMAS

Gyventojų civilinės saugos švietimas organizuojamas taikant įvairias švietimo formas: kursus, seminarus, paskaitas, nuotolinį švietimą, žiniasklaidos priemonėmis pateikiamas šviečiamojo pobūdžio programos, organizuotą savišvietą, mokomuosius renginius, tikslinius projektus ir kitas švietimo formas. Savivaldybės organizuojami švietimo renginiai įtraukiami į savivaldybės gyventojų civilinės saugos švietimo renginių metinį grafiką, kurį tvirtina savivaldybės administracijos direktoriumi.

!!! Kiekvienas gyventojas, siekdamas sužinoti kokie civilinės saugos švietimo renginiai konkrečioje savivaldybėje planuojami, turi teisę kreiptis į savivaldybės darbuotojus dėl informacijos pateikimo. Atkreiptinas dėmesys, kad *savivaldybės privalo organizuoti gyventojų švietimą civilinės saugos klausimais.*

CIVILINĖS SAUGOS PRATYBŲ ORGANIZAVIMAS IR DALYVAVIMAS SAVIVALDYBĖS ORGANIZUOJAMOSE CIVILINĖS SAUGOS PRATYBOSE

Už ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų pratybų organizavimą atsakingas ūkio subjekto ar kitos įstaigos vadovas arba jo įgaliotas asmuo (2.5).

!!! Atkreiptinas dėmesys, kad ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų pratybos organizuojamos vadovaujantis ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių planu. *Vadinasi, viena iš ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių plano priemonių būtinai turi būti civilinės saugos pratybų organizavimas.*

Ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje organizuojamos šių tipų civilinės saugos pratybas:

- funkcinės;
- stalo.

Funkcinės pratybos – tai pratybos skirtos atskiroms funkcijoms ar procedūroms, numatytoms šiems subjektams civilinės saugos srityje, įvertinti, tobulinti ir mokytis jas vykdyti.

Pavyzdys: Ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų evakuacijos cheminės taršos, dėl pavojingajame objekte, į kurio taršos zoną patenka ūkio subjektas ar kita įstaiga, įvykusios avarijos, funkcinės pratybos.

Stalo pratybos – detalus pratybų aprašyme pateikto įvykio, ekstremaliojo įvykio ar ekstremaliosios situacijos valdymo aptarimas, kuriame dalyvaujantys civilinės saugos sistemos subjektų atstovai tarpusavyje tikslina, tobulina ir derina reagavimo ir padarinių šalinimo veiksmus.

Pavyzdys: Darbuotojų apsaugos ūkio subjektui ar kitai įstaigai priklausančio pastato griūties atveju organizavimas.

Civilinės saugos pratybos ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje turi būti organizuojamos šiuo periodiškumu:

- funkcinės pratybos – ne rečiau kaip kas dveji metai;
- stalo pratybos – ne rečiau kaip vieną kartą per metus (išskyrus tuos metus, kai rengiamos funkcinės pratybos).

Organizuojant ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų pratybas, ūkio subjekto ar kitos įstaigos vadovas ar jo įgaliotas asmuo (3.10):

- nustato pratybų tipą;
- numato pratybų pavadinimą;
- iškelia pratybų tikslus;
- numato pratybų dalyvius;
- numato pratybų vertintojus;
- paskiria pratybų vadovą;
- sudaro pratybų rengimo grupę.

!!! Pratybų dalyviai yra civilinės saugos sistemos subjektai, turintys reaguoti į numatytą pratybų situaciją, *kitaip tariant, ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojai ir civilinės saugos subjektų, dalyvaujančių pratybų metu imituojamoje situacijoje, jos valdyme, atstovai.*

Primename, kad **civilinės saugos sistemą sudaro šie subjektai:**

- Lietuvos Respublikos Vyriausybė;
- Lietuvos Respublikos Vyriausybės ekstremalių situacijų komisija;
- Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija (toliau – VRM);
- Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie VRM ir jam pavaldžios įstaigos;
- ministerijos ir kitos valstybės institucijos ir įstaigos;
- savivaldybių ekstremalių situacijų komisijos;
- savivaldybių institucijos ir įstaigos;
- ūkio subjektai ir kitos įstaigos;
- ekstremaliųjų situacijų operacijų centrai;
- civilinės saugos sistemos pajėgos.

Civilinės saugos sistemos pajėgoms priskiriamos priešgaisrinės gelbėjimo, policijos, Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie VRM, Lietuvos nacionalinei sveikatos sistemai priklausančių asmens ir visuomenės sveikatos priežiūros įstaigų, teikiančių sveikatos priežiūros paslaugas įvykių, ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų metu, Viešojo saugumo tarnybos prie VRM, Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos, avarinių tarnybų, atliekančių neatidėliotinus darbus, ūkio subjektų, parengtų savanorių ir asociacijų pajėgos.

Pratybų vadovas vadovauja pasirengimui pratyboms, pratybų eigai, vertinimui ir ataskaitos rengimui.

Pratybų rengimo grupė rengia pratyboms organizuoti, vykdyti ir vertinti reikalingus dokumentus ir priemones, pratybų metu koordinuoja pratybų eigą, teikia informaciją pratybų vadovui ir dalyviams, rengia pratybų ataskaitą.

Pratybų rengimo grupės nariai gali būti pratybas organizuojančio ūkio subjekto ar kitos įstaigos specialistai ir (arba) pratybose dalyvaujančių civilinės saugos sistemos subjektų atstovai.

!!! Nepamirškite, kad pratybos negali būti organizuojamos neturint pratybų scenarijaus, kuris yra svarbiausias pratybų organizavimo dokumentas.

Pratybų vertintojais gali būti kviečiami panašioje srityje veiklą vykdančių ūkio subjektų arba kitų įstaigų atstovai (*pvz. jei pratybos organizuojamos vaikų darželyje, tai jų stebėtojais gali būti pasirinkti kito vaikų darželio darbuotojai*), institucijos, atliekančios ūkio subjekto ar kitos įstaigos priežiūrą civilinės saugos srityje atstovai, *t.y. savivaldybės administracijos darbuotojai, atsakingi už savivaldybei priskirtų funkcijų civilinės saugos srityje, įgyvendinimą* ar kitų civilinės saugos sistemos subjektų atstovai.

Pratybų vadovas ir pratybų vertintojai pratybų metu vertina pratybų dalyvių pasirengimą reaguoti ir valdyti pratybų metu imituojamą situaciją, galimybes ir gebėjimus pasiekti numatytus pratybų tikslus.

!!! Pratybų vertinimui rekomenduojama pasirengti vertinimo anketas, kurių pagalba būtų galima atlikti pratybų kiekybinį ir kokybinį įvertinimą, *kitaip tariant įvertinti ar laiku ir tinkamai buvo sureaguota į galimą situaciją, ar pratybų dalyviai žinojo savo funkcijos konkrečios situacijos atveju ir ar gebėjo tinkamai jas atlikti ir kt.*

Pasibaigus pratyboms rengiama pratybų ataskaita, kurioje:

- aprašoma pratybų eiga;
- įvertinami pratybų rezultatai (įvertinama ar buvo pasiekti pratyboms išskelti tikslai, ar pratybų dalyviai buvo pasirengę veikti pratybų metu imituojamos situacijos atveju, pateikiamas bendras pratybų įvertinimas);
- pateikiamos rekomendacijos ir pasiūlymai dėl pratybų dalyvių parengties ekstremaliosioms situacijoms tobulinimo.

Pratybų ataskaita rašoma laisva forma.

Pratybų vadovas **per 10 darbo dienų po pratybų** pateikia pratybų ataskaitą pratybas organizavusio ūkio subjekto ar kitos įstaigos vadovui, kuris pateiktą ataskaitą patvirtina ir **ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo ataskaitos patvirtinimo** pateikia ją:

- pratybų dalyviams;
- ūkio subjekto, kitos įstaigos steigėjui ir savivaldybės administracijos direktoriui (jo prašymu).

!!! Ūkio subjektas ar kita įstaiga taip pat gali dalyvauti savivaldybės ar net valstybės lygio pratybose, kurių metu, imituojant savivaldybės ar valstybio lygio ekstremaliąją situaciją, jie privalėtų atlikti jiems savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane numatytas funkcijas ekstremaliosios situacijos metu, tokias kaip ūkio subjektui ar kitai įstaigai priklausančių patalpų pritaikymo gyventojų kolektyvinei apsaugai užtikrinti, materialinių ir žmogiškųjų išteklių telkimo organizavimas ir pan.

II. PARENGTIS GALIMIEMS ĮVYKIAMS, EKSTREMALIESIEMS ĮVYKIAMS AR EKSTREMALIOSIOMS SITUACIJOMS

Parengtis galimiems įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams ar ekstremaliosioms situacijoms – tai iš anksto sulpanuotų priemonių ir veiksmų, kurių bus imtasi įvykus įvykiui, ekstremaliajam įvykiui ar susidarius ekstremaliajai situacijai, visuma.

Ūkio subjekto ar kitos įstaigos parengtį galimiems įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams ar ekstremaliosioms situacijoms sudaro:

- ūkio subjekto, kitos įstaigos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės atlikimas, ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano, rengimas, dalyvavimas rengiant savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planą;
- ūkio subjekto darbuotojų evakavimo organizavimo tvarkos nustatymas ir darbuotojų supažindinimas su ja;
- gyventojų perspėjimo ir informavimo apie gresiančią ar susidariusią ekstremaliąją situaciją tvarka;
- ūkio subjekto darbuotojų ir gyventojų kolektyvinės apsaugos organizavimo planavimas;
- ūkio subjekto, kitos įstaigos veiksmai įvedus savivaldybėje ar valstybėje II ir III civilinės saugos parengties lygius.

ŪKIO SUBJEKTO, KITOS ĮSTAIGOS GALIMŲ PAVOJŲ IR EKSTREMALIŲJŲ SITUACIJŲ RIZIKOS ANALIZĖS ATLIKIMAS

Norint parengti ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo planą, **pirmiausia reikia atlikti galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę (3.9.).**

Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę atlikti ir ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo planą privalo rengti ūkio subjektai ir kitos įstaigos, atitinkančios Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriau patvirtintus kriterijus (3.1.).

Galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės tikslas – nustatyti galimus pavojus, įvertinti ekstremaliųjų situacijų rizikos (toliau – rizika) lygį ir numatyti rizikos valdymo priemones, sumažinančias galimų pavojų kilimo tikimybę, galimus padarinius ir pagerinančias didelės rizikos ekstremaliųjų įvykių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo galimybes.

Rizikos analizė atliekama šiais etapais:

- nustatomi galimi pavojai;
- atliekamas rizikos vertinimas;
- nustatomas rizikos lygis ir jos priimtumas (priimtina, nepriimtina rizika).

Galimas pavojus – tai įvykis, ekstremalusis įvykis ir ekstremalioji situacija, galintys sukelti grėsmę žmonėms, turtui ir (arba) aplinkai.

Galimų pavojų nustatymas.

Galimų pavojų nustatymas vyksta dviem etapais:

1. nustatomi visi galimi gamtiniai ir žmogaus veiklos sukelti (techniniai, ekologiniai ir socialiniai) pavojai, kurie gali kilti ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje dėl:

- geografinės padėties;
- dėl atliekamų technologinių procesų ar gedimų;
- dėl darbotojų klaidos (žmogiškasis veiksnys);
- dėl pastato (-ų) projektavimo, konstrukcijų ar įrenginių (fizinis veiksnys);

2. nustatomi pavojai, kurie gali kilti už ūkio subjekto, kitos įstaigos ribų, bet turėti padarinių (poveikį) žmonėms, turtui, aplinkai, ūkio subjekto ar kitos įstaigos veiklos tęstinumui ir sukelti savivaldybės lygio ekstremaliąją situaciją.

!!! Galimi pavojai nustatomi remiantis moksliniais, statistiniais, istoriniais duomenimis, specialistų ir ekspertų vertinimais, Lietuvos ir kitų šalių patirtimi, modeliuojant galimus įvykius bei vadovaujantis Ekstremalių įvykių kriterijais (2.1.).

Nustačius galimus pavojus pildoma 1 lentelė.

1 lentelė. Nustatytų galimų pavojų apibūdinimas.

Eil. Nr.	Nustatytas galimas pavojus	Nustatyto galimo pavojaus padarinių (poveikio) zona ir galimas pavojaus išplitimas (nurodyti konkrečias ūkio subjekto, kitos įstaigos teritorijos vietas)	Galimo pavojaus kilimo priežastys
1	2	3	4

Rizikos analizės vertinimas.

Atliekant nustatytų pavojų rizikos vertinimą yra **vertinama galima pavojaus tikimybė**, t.y. *kaip dažnai prognozuojamas pavojus ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje gali kilti*.

Galimo pavojaus tikimybė, vadovaujant 2 lentelėje pateikta informacija, vertinama balais.

2 lentelė. Galimo pavojaus tikimybės įvertinimo kriterijai.

Galimo pavojaus tikimybės (T) įvertinimas	Galimo pavojaus tikimybės lygis	Vertinimo balai
Gali įvykti dažniau negu kartą per metus	labai didelė tikimybė	5
Gali įvykti kartą per 1–10 metų	didelė tikimybė	4
Gali įvykti kartą per 10–50 metų	vidutinė tikimybė	3
Gali įvykti kartą per 50–100 metų	maža tikimybė	2
Gali įvykti rečiau negu kartą per 100 metų	labai maža tikimybė	1

Įvertinus galimo pavojaus tikimybę analizuojami galimi jo prognozuojami padariniai:

- žmonių gyvybei ir sveikatai (P1);
- turtui ir aplinkai (P2);
- ūkio subjekto, kitos įstaigos veiklos tęstinumui (P3).

Informacija apie galimų pavojų padarinius pateikiama užpildant 3–6 lenteles.

3 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) žmonėms.

Nustatytas galimas pavojus	Galinčių nukentėti žmonių skaičius (žuvusiųjų ir (ar) sužeistųjų, ir (ar) evakuotinių žmonių)
----------------------------	--

4 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) ūkio subjekto, kitos įstaigos turtui

Nustatytas galimas pavojus	Galimi padariniai (poveikis) turtui	Numatomi nuostoliai, Lt
----------------------------	-------------------------------------	-------------------------

5 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) aplinkai.

Nustatytas galimas pavojus	Galima oro tarša	Galima paviršinio ir (ar) požeminio vandens tarša	Galima grunto tarša	Galimi padariniai (poveikis) gamtinei aplinkai	Numatomi nuostoliai, Lt
1	2	3	4	5	6

6 lentelė. Galimų pavojų padariniai (poveikis) ūkio subjekto, kitos įstaigos veiklos tęstinumui.

Nustatytas galimas pavojus	Galimi padariniai (poveikis) veiklos tęstinumui	Galimų padarinių (poveikio) trukmė (valandomis arba paromis)
----------------------------	---	--

Nustačius kiekvieno pavojaus prognozuojamus padarinius, jie, vadovaujantis 7 lentelėje pateikta informacija, paverčiami balais.

7 lentelė. Galimų pavojų padarinių (poveikio) įvertinimo kriterijai.

Galimų pavojų padarinių (poveikio) žmonių gyvybei ir sveikatai (P1) įvertinimas	Galimų pavojų padarinių (poveikio) lygis	Vertinimo balai
Žuvusiųjų, sužeistųjų nėra ir (ar) žmonių evakuoti nereikia	nereikšmingas	1
Sužaloti 1–5 žmonės ir (ar) iki 50 žmonių evakuota	ribotas	2
Žuvo ne daugiau kaip 5 žmonės ir (ar) sužalota nuo 5 iki 10 žmonių, ir (ar) nuo 50 iki 100	didelis	3

žmonių evakuota		
Žuvo ne daugiau kaip 20 žmonių ir (ar) nuo 10 iki 50 žmonių sunkiai sužalota, ir (ar) nuo 100 iki 200 žmonių evakuota	labai didelis	4
Žuvo daugiau nei 20 žmonių ir (ar) sužalota daugiau nei 50 žmonių, ir (ar) daugiau kaip 200 žmonių evakuota	katastrofinis	5
Galimų pavojų padarinių (poveikio) turtui ir aplinkai (P2) įvertinimas	Galimų padarinių (poveikio) lygis	Vertinimo balai
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – mažiau nei 5 proc. turto vertės	nereikšmingas	1
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – nuo 5 iki 10 proc. turto vertės	ribotas	2
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – nuo 10 iki 30 proc. turto vertės	didelis	3
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – nuo 30 iki 40 proc. turto vertės	labai didelis	4
Ūkio subjektams, kitoms įstaigoms – daugiau kaip 40 proc. turto vertės	katastrofinis	5
Galimų pavojų padarinių (poveikio) veiklos tęstinumui (P3) įvertinimas	Galimų pavojų padarinių (poveikio) lygis	Vertinimo balai
Kai veikla sutrikdoma iki 6 valandų	nereikšmingas	1
Kai veikla sutrikdoma nuo 6 iki 24 valandų	ribotas	2
Kai veikla sutrikdoma nuo 1 iki 3 parų	didelis	3
Kai veikla sutrikdoma nuo 3 iki 30 parų	labai didelis	4
Kai veikla sutrikdoma daugiau kaip 30 parų	katastrofinis	5

8 lentelė. Galimų pavojų rizikos įvertinimas.

Eil. Nr.	Galimas pavojus	Galimo pavojaus tikimybės (T) įvertinimas balais	Galimų padarinių (poveikio) (P) įvertinimas balais			Galimo pavojaus rizikos lygis (R)			Bendras rizikos lygis (R=R1+R2+R3)
			P1	P2	P3	R1	R2	R3	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Galimo pavojaus rizikos lygis skaičiuojamas pagal sekančias formules:

$R1=T*P1$, kur R1 - galimo pavojaus rizikos žmonių gyvybei ir sveikatai lygis,

T - galimo pavojaus tikimybė,

P1 - galimo pavojaus padariniai žmonių gyvybei ir sveikatai.

$R2=T*P2$, kur R2 - galimo pavojaus rizikos ūkio subjekto ar kitos įstaigos turtui ir aplinkai lygis,

P2 - galimo pavojaus padariniai ūkio subjekto ar kitos įstaigos turtui ir aplinkai.

$R3=T*P3$, kur R3 - galimo pavojaus rizikos ūkio subjekto ar kitos įstaigos veiklos tęstinumui lygis,

P3 - galimo pavojaus padariniai ūkio subjekto ar kitos įstaigos veiklos tęstinumui.

Galimų pavojaus rizikos lygio nustatymas.

Vadovaujantis 8 lentelės duomenimis ir sekančiu grafiku nustatomas konkretaus pavojaus rizikos lygis.

<i>pavojaus Galimo tikimybė</i>	5					
	4					
	3					
	2					
	1					
		<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
<i>Galimi pavojaus padariniai (poveikis)</i>						

žalia – priimtina rizika

geltona – vidutinė rizika

oranžinė – didelė rizika

raudona – labai didelė rizika

!!! Nustatant galimo pavojaus rizikos lygį grafike **atskirai** atidedami galimo pavojaus padariniai žmonių gyvybei ir sveikatai (P1), turtui ir aplinkai (P2) ir veiklos tęstinumui (P3).

- Jei analizuojant kurį nors konkretų pavojų nors vienu atveju (atidedant P1, P2 arba P3) **rizikos lygis gaunamas labai didelis, didelis** arba **vidutinis**, ūkio subjektas ar kita įstaiga šio pavojaus rizikos mažinimo priemonės numato **ekstremaliųjų situacijų prevencijos priemonių plane**.

- Nustačius konkretaus pavojaus **labai didelę** arba **didelę riziką**, ūkio subjektas ar kita įstaiga šio pavojaus valdymą aprašo ūkio subjekto ar kitos įstaigos **ekstremaliųjų situacijų valdymo plane**.

- Nustačius konkretaus pavojaus **priimtina riziką**, nebūtina numatyti prevencijos priemonių šiam pavojui ar aprašyti šio pavojaus valdymą ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plane, tačiau *siūloma šiuos pavojus pakartotinai įvertinti rizikos analizės peržiūros metu*.

!!! Rizikos analizei ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje atlikti gali būti sudaroma darbo grupė.

ŪKIO SUBJEKTO AR KITOS ĮSTAIGOS EKSTREMALIŪJŲ SITUACIJŲ VALDYMO PLANO RENGIMAS

Ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje, atlikus galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizę, pavojams, kurių rizika įvertinta kaip **labai didelė** ir **didelė**, rengiamas ūkio subjekto ar kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo planas.

Ekstremaliųjų situacijų valdymo plano tikslas – padėti ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovui organizuoti ir koordinuoti įvykių likvidavimą ir jų padarinių šalinimą.

Ekstremaliųjų situacijų valdymo plane (toliau – Planas) aprašomi veiksmai ir priemonės turi užtikrinti maksimalią ūkio subjekto, kitos įstaigos parengtį veikti kiekvieno pavojaus atveju.

!!! Planui parengti ūkio subjekto, kitos įstaigos vadovas gali sudaryti darbo grupę.

Nustačius, kad galimiems įvykiams, ekstremaliesiems įvykiams ar ekstremaliosioms situacijoms likviduoti ir jų padariniams šalinti ūkio subjekto, kitos įstaigos pajėgų nepakaks, turi būti kreipiamasi į civilinės saugos sistemos pajėgas, kurios pagal jų kompetenciją gali būti pasitelktos šiems įvykiams ir jų padariniams šalinti, dėl jų materialinių ir žmogiškųjų išteklių pasitelkimo. Tokiais atvejais parengtas ar patikslintas Planas turi būti derinamas su šiomis pajėgomis.

!!! Plano kopijos turi būti ūkio subjekto, kitos įstaigos padaliniuose, dalyvausiančiuose likviduojant įvykius, ekstremaliuosius įvykius ar ekstremaliasias situacijas.

Patvirtinto ir atnaujintas Plano kopija ir (ar) skaitmeninė jo versija **ne vėliau kaip per 10 darbo dienų** nuo Plano patvirtinimo ar atnaujinimo siunčiama savivaldybės administracijos direktoriui.

Jei ūkio subjekte, kitoje įstaigoje *susidariusio įvykio padariniai galėtų išplisti daugiau nei vienoje savivaldybėje*, Plano kopija ir (ar) skaitmeninė jo versija siunčiama ir atitinkamos (-ų) savivaldybės (-ių) administracijos (-ų) direktoriui (-ams).

Ūkio subjektų ir kitų įstaigų planai (*juose pateikti atliktos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės rezultatai*) yra vienas iš išeities taškų savivaldybei rengiant savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo planą.

Planą sudaro sekantys skyriai:

1. Bendrosios nuostatos:
  - 1.1. Plano tikslas;
  - 1.2. ūkio subjekto, kitos įstaigos trumpas apibūdinimas;
  - 1.3. Plane vartojamos sąvokos ir santrumpos;
2. gresiantys įvykiai;
3. perspėjimo ir informavimo apie gresiantį ar susidariusį įvykį organizavimas;
4. keitimosi informacija apie įvykį tvarka;
5. ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų apsauga gresiant ar susidarius įvykiui;
6. gresiančių ar įvykusių įvykių likvidavimo, jų padarinių šalinimo ir gelbėjimo darbo organizavimas ir koordinavimas;
7. savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane nurodytų užduočių vykdymo organizavimas;

Plano priedai:

1. atlikta galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizė;
2. savivaldybėje esančių civilinės saugos sistemos subjektų atstovų kontaktiniai duomenys;
3. ūkio subjekto, kitos įstaigos materialinių išteklių žinynas;
4. sutarčių, dėl savivaldybės ekstremaliųjų situacijų valdymo plane nurodytų užduočių vykdymo, kopijos;
5. ūkio subjekto, kitos įstaigos teritorijos ir (ar) pastato planas;
6. ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų evakavimo planas;
7. ūkio subjekto darbuotojų ir kitų civilinės saugos sistemos subjektų perspėjimo apie įvykį schema;
8. keitimosi informacija tarp ūkio subjekto ar kitos įstaigos ir civilinės saugos sistemos subjektų apie įvykį schema;
9. ūkio subjekte, kitoje įstaigoje esančių pavojingųjų medžiagų sąrašai (nurodomi jų kiekiai, kodai) (jei ūkio subjektas at kita įstaiga turi pavojingųjų medžiagų).

!!! 6 punkte nurodytos plano dalies gali nerengti ūkio subjektai, kitos įstaigos:

1. teikiantys viešųjų pramoginių renginių paslaugas (teatrai, kino teatrai, koncertų salės, universaliosios salės ir kt.) paslaugas;

2. kurie pagal vykdomosios veiklos pobūdį yra skirti visuomenės poreikiams ir kuriuose vienu metu būna daugiau nei 200 žmonių, įskaitant aptarnaujantį personalą ir lankytojus;

3. bendrojo lavinimo mokyklos ir įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ir priešmokyklinio ūgdymo programas.

ŪKIO SUBJEKTO, KITOS ĮSTAIGOS DARBUOTOJŲ EVAKAVIMO ORGANIZAVIMO TVARKA

Ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojams svarbu žinoti du dalykus – kokia yra evakavimo iš ūkio subjekto, kitos įstaigos tvarka įvykus nelaimei pačiame ūkio subjekte ar kitoje įstaigoje ir kaip elgtis atitinkamiems pareigūnams direktoriui paskelbus dalies ar net visų savivaldybės gyventojų evakuaciją (2.6.).

Ūkio subjektui, kitai įstaigai rengiant ūkio subjekto ar kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų evakavimosi iš ūkio subjekto, kitos įstaigos tvarką, rekomenduojama:

1. numatyti darbuotoją, kuris gavęs informaciją apie gresiantį ar įvykusį įvykį (ekstremalųjį įvykį) ūkio subjekte, būtų įpareigotas perduoti informaciją visiems ūkio subjekto darbuotojams ir lankytojams. Jei manote, kad vienam darbuotojui būtų sudėtinga informuoti visus ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojus ir lankytojus, rekomenduojame parengti informacijos apie gresiančią ar susidariusią nelaimę perdavimo schemą, kurioje būtų nurodyta kas ką turi informuoti. Rengiant informacijos perdavimo tvarką, be už informacijos perdavimą atsakingų asmenų, būtina nurodyti ryšio priemones, kuriomis bus perduodama informacija ir kontaktinius duomenis, kuriais pasinaudojus būtų galima užtikrinti visų darbuotojų ir lankytojų savalaikį informavimą.

2. paskirti darbuotoją (-us), kuris (-ie) būtų atsakingas (-i) už evakavimo organizavimą ir koordinavimą, t. y. darbuotoją (-us), kuris (-ie) turėtų užtikrinti, kad visi ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojai būtų informuoti apie organizuojamą evakavimąsi, ir kad pats evakavimas vykti sklandžiai, be sumaišties.

3. numatyti ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų, kurie buvo evakuoti iš ūkio subjekto, kitos įstaigos pastato (teritorijos) surinkimo vietą, kurioje turėtų būti suskaičiuoti visi evakuoti darbuotojai.

!!! Kad evakavimas iš ūkio subjekto, kitos įstaigos teritorijos vyktų organizuotai, būtina darbuotojus iš anksto būti supažindinus su evakavimosi iš ūkio subjekto, kitos įstaigos tvarka bei organizuoti

civilinės saugos pratybas, kurių metu darbuotojai ir lankotojai įgytų ar patobulintų praktinius evakavimosi įgūdžius.

!!! Primename, kad ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų evakavimo tvarka yra viena iš ūkio subjekto, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano dalių.

Kai organizuojamas evakavimas iš vienos savivaldybės teritorijos į kitą arba iš vienos savivaldybės į kitą, tiek ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojai, tiek kiti gyventojai, vykdo atitinkamų pareigūnų nurodymus, kurie perduodami per visuomenės informavimo priemones (apie gyventojų perspėjimą ir informavimą skaitykite sekančiame skyrelyje).

Evakavimas gali būti organizuojamas dviem būdais:

- tiesiogiai;
- per tarpinius gyventojų evakavimo punktus.

Kai ekstremaliosios situacijos pobūdis **nereikalauja dozimetrinės kontrolės arba sanitarinio švarinimo**, *kitaip tariant, jei nėra užterštumo radioaktyviosiomis arba cheminėmis medžiagomis*, gyventojai iš gyvenamosios arba darbo vietos (priklausomai nuo to, kur jie tuo metu yra) evakuojami arba evakuojasi savarankiškai iki gyventojų priėmimo punktų.

Kai ekstremaliosios situacijos pobūdis **reikalauja dozimetrinės kontrolės arba sanitarinio švarinimo**, gyventojai iš gyvenamosios arba darbo vietos evakuojami arba evakuojasi savarankiškai **per tarpinius evakavimo punktus**, kuriuose atliekama gyventojų ir transporto priemonių užterštumo kontrolė ir švarinimas.

!!! Paskelbus evakavimo pradžią, per visuomenės informavimo priemones bus skelbiama informacija kur yra numatyti gyventojų surinkimo, tarpiniai evakavimo ir priėmimo punktai bei elgesio, gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos metu (tuo pačiu ir organizuojamo evakavimo metu), rekomedacijos.

GYVENTOJŲ PERSPĖJIMO IR INFORMAVIMO APIE GRESIANČIĄ AR SUSIDARIUSIĄ EKSTREMALIĄJĄ SITUACIJĄ TVARKA

Visi gyventojų veiksmai, kurių jie privalo imtis gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms, prasideda nuo informacijos apie gresiantį pavojų gavimo momento.

!!! Ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojai bei kiti gyventojai, išgirdę sirenų kauksmą, privalo **nedelsiant įsijungti radijo stotį „Radiocentras“**, su kuria visos Vilniaus apskrities savivaldybės ir Vilniaus apskrities priešgaisrinė gelbėjimo valdyba yra sudariusi susitarimą dėl gyventojų perspėjimo ir informavimo apie gresiantį ar įvykusį įvykį, ekstremalųjį įvykį ar ekstremaliąją situaciją, arba **Lietuvos nacionalinį radiją ir televiziją**, per kuriuos bus perduodama informacija apie gresiančią ar įvykusią nelaimę ir elgesio jos metu rekomendacijos (3.2.).

Gyventojams taip pat aktualu žinoti, kad perspėjimo sistemą ar atskirus jos įrenginius privalo įrengti:

1. Valstybinės reikšmės ir pavojingų objektų registre įregistruoti pavojingieji objektai, kurių galimos taršos zonoje gyvena 100 ir daugiau gyventojų (atsakingi ūkio subjektų vadovai).

2. gyvenamosiose vietovėse, kuriose gyvena 2000 ir daugiau gyventojų (atsakingi savivaldybių administracijų direktoriai);

3. saviavldybių centruose (atsakingi savivaldybių administracijų direktoriai).

Ūkio subjektų, kitų įstaigų darbuotojai ir kiti gyventojai taip pat turi teisę žinoti, kad 1 punkte nurodyti ūkio subjektai, įvykus avarijai šiuose objektuose, privalo perspėti ir informuoti gyventojus, patenkančius į galimos taršos ar pavojaus zoną.

Būtina žinoti, kad gyventojai apie artėjančias nelaimes bus perspėjami šiomis priemonėmis:

- centralizuoto ir vietinio valdymo sirenomis;
- civilinės saugos sistemos pajėgų automobilių, turinčių garsinį signalą, pagalba;
- per pasiuntinius
- trumpaisiais pranešimais į mobiliuosius telefonus gyventojų perspėjimo ir informavimo sistemos trumpaisiais pranešimais pagalba.

Norint gauti apie nelaimes išpėjantį trumpąjį pranešimą, [būtina telefone aktyvuoti korinio transliavimo funkciją](#). Kaip tai padaryti, ieškokite informacijos internetinėje svetainėje [gpis.vpgt.lt](#).

!!! Primename, kad ūkio subjektas, kita įstaiga, siekdami pasirengti galimai nelaimei, turi iš anksto pasirengti ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų perspėjimo apie gresiantį įvykį (ekstremalių įvykį) tvarką, kuri gali būti ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų evakavimo organizavimo tvarkos dalis arba kaip atskira tvarka. *Ši tvarka, kaip ir ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojų ir lankytojų evakavimo organizavimo tvarka, yra ūkio subjekto, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano dalis.*

ŪKIO SUBJEKTO, KITOS ĮSTAIGOS DARBUOTOJŲ IR GYVENTOJŲ KOLEKTYVINĖS APSAUGOS PLANAVIMAS

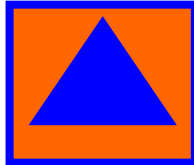
Gyventojų kolektyvinei apsaugai ekstremaliųjų situacijų metu naudojami kolektyvinės apsaugo statiniai.

Kolektyvinės apsaugos statinys - tai statinys ar patalpa, kurią

ekstremaliųjų situacijų ar karo metu galima pritaikyti gyventojams apsaugoti nuo atsiradusių gyvybei ar sveikatai pavojingų veiksnių.

Statinius ar pastatus, kuriuos ekstremaliųjų situacijų metu ketinama pritaikyti gyventojų kolektyvinei apsaugai iš anksto (planuodamas parengties ekstremaliosioms situacijoms priemonės) numato savivaldybės administracijos direktorius (2.2.). Tai gali būti valstybei, savivaldybei ar privatiems fiziniams ar juridiniams asmenims nuosavybės teise priklausantys statiniai.

Kolektyvinės apsaugos statiniai, siekiant užtikrinti, kad gresiančios ar susidariusios ekstremaliosios situacijos atveju gyventojai lengvai juos rastų, turi būti žymimi šiuo specialiuoju ženklu:

!!! Informacija apie pastatus ir (ar) statinius, kurie ekstremaliųjų situacijų atveju būtų pritaikyti gyventojų kolektyvinei apsaugai, turi būti prieinama kiekvienam savivaldybės gyventojui (patalpinta savivaldybės internetinėje svetainėje).

Be to, kad savivaldybės administracijos direktorius numato statinius ir (ar) pastatus, kurie konkrečios savivaldybės teritorijoje bus pritaikyti savivaldybės gyventojų kolektyvinei apsaugai, kolektyvinės apsaugos statiniai privalo būti numatomi ir valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose, ūkio subjektuose ir kitose įstaigose, kuriose:

- turi būti užtikrinta technologinio proceso nominali veikla arba jo saugus funkcionavimas ekstremaliųjų situacijų ar karo metu;
- vienu metu dirba arba nuolat būna daugiau kaip 200 asmenų;
- užtikrinamas gyvybiškai svarbių paslaugų teikimas gyventojams: medicininis aptarnavimas, pagrindinių maisto produktų gamyba, transporto ir ryšių paslaugos, elektros, šilumos, dujų, vandens tiekimas, nuotekų šalinimas ir kitos komunalinės paslaugos.

ŪKIO SUBJEKTO, KITOS ĮSTAIGOS VEIKSMAI ĮVEDUS SAVIVALDYBĖJE AR VALSTYBĖJE II IR III CIVILINĖS SAUGOS PARENGTIES LYGIUS

Kiekvienam civilinės saugos sistemos subjektui (*tame tarpe ir ūkio subjektui ar kitai įstaigai*) yra nustatytos funkcijos, kurias jis turi vykdyti įvedus savivaldybėje ar valstybėje II ir III civilinės saugos sistemos parengties lygį. Atsižvelgiant į tai, kad, nelaimės dažniausiai užklumpa netikėtai, būtina būti iš anksto pasirengus kaip reikės elgtis joms gresiant ar jau įvykus, *kitaip tariant, ūkio subjekto, kitos įstaigos darbuotojai privalo būti susipažinę su jų funkcijomis gresiant ar susidarius ekstremaliosioms situacijoms*. To pasekoje, būtina žinoti kaip elgtis paskelbus II ir III

civilinės saugos parengties lygį.

Pirmas (kasdienis) civilinės saugos parengties lygis – tai lygis, kai civilinės saugos sistemos subjektai vykdo strateginiuose ir metiniuose planuose, patvirtintuose valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų ir ūkio subjektų vadovų, nuostatuose ar kituose steigimo dokumentuose numatytas prevencines civilinės saugos priemones ir atlieka savo funkcijas likviduojant įvykius.

Antras (sustiprintas) civilinės saugos parengties lygis – tai lygis, kai civilinės saugos sistemos subjektai pasirengę pereiti į visišką parengties lygį ir valdyti ekstremalias situacijas.

Trečias (visiškos parengties) civilinės saugos parengties lygis – tai lygis, kai civilinės saugos sistemos subjektai pasirengę vykdyti užduotis ir funkcijas ekstremaliųjų situacijų metu.

CIVILINĘ SAUGĄ REGLAMENTUOJANTYS TEISĖS AKTAI

1. Civilinės saugos įstatymas;

2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais patvirtinti teisės aktai:

2.1. Ekstremalių įvykių kriterijai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 9 d. nutarimu Nr. 241 „Dėl ekstremaliųjų įvykių kriterijų patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. rugpjūčio 24 d. nutarimo Nr. 988 redakcija);

2.2. Kolektyvinės apsaugos statinių poreikio nustatymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. gegužės 12 d. nutarimu Nr. 529 „Dėl Kolektyvinės apsaugos statinių poreikio nustatymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ;

2.3. Civilinės saugos mokymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. birželio 7 d. nutarimu Nr. 718 „Dėl Civilinės saugos mokymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ;

2.4. Ekstremaliųjų situacijų prevencijos vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 14 d. nutarimu Nr. 1028 „Dėl Ekstremaliųjų situacijų prevencijos vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ;

2.5. Civilinės saugos pratybų organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. rugsėjo 8 d. nutarimu Nr. 1295 „Dėl Civilinės saugos pratybų organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ;

2.6. Gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. spalio 20 d. nutarimu Nr. 1502 „Dėl Gyventojų evakavimo organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ ;

3. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus įsakymais patvirtinti teisės aktai:

3.1. Kriterijai ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms, kurių vadovai turi organizuoti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą, derinimą ir tvirtinimą, ir ūkio subjektams, kurių vadovai turi sudaryti ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą,

patvirtinti Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. balandžio 19 d. įsakymu Nr. 1-134 „Dėl kriterijų ūkio subjektams ir kitoms įstaigoms, kurių vadovai turi organizuoti ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimą, derinimą ir tvirtinimą, ir ūkio subjektams, kurių vadovai turi sudaryti ekstremaliųjų situacijų operacijų centrą, patvirtinimo” ;

3.2. Gyventojų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų perspėjimo ir informavimo apie gresiančią ekstremaliąją situaciją, galimus padarinius, jų šalinimo priemonės ir apsisaugojimo nuo ekstremaliosios situacijos būdus tvarkos aprašas, patvirtintas Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1-193 „Dėl Gyventojų, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų, kitų įstaigų, ūkio subjektų perspėjimo ir informavimo apie gresiančią ekstremaliąją situaciją, galimus padarinius, jų šalinimo priemonės ir apsisaugojimo nuo ekstremaliosios situacijos būdus tvarkos aprašo patvirtinimo” ;

3.3 Ūkio subjektų, kurių vadovai privalo įrengti perspėjimo sistemą, sąrašas, patvirtintas, Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. liepos 14 d. įsakymu Nr. 1-206 „Dėl ūkio subjektų, kurių vadovai privalo įrengti perspėjimo sistemą, sąrašo patvirtinimo” ;

3.4. Tipinės civilinės saugos mokymo programos, patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. liepos 21 d. įsakymu Nr. 1-219 „Dėl tipinių civilinių saugos mokymo programų patvirtinimo” ;

3.5. Apskričių priešgaisrinių gelbėjimo valdybų civilinės saugos mokymo programos, patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. 1-323 „Dėl apskričių priešgaisrinių gelbėjimo valdybų civilinės saugos mokymo programų patvirtinimo” ;

3.6. Civilinės saugos rekomendacijos, kaip padėti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai išvengti ar patirti kuo mažiau žalos, patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2010 m. gruodžio 8 d. įsakymu Nr. 1-341 „Dėl civilinės saugos rekomendacijų, kaip padėti gyventojams, valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms, kitoms įstaigoms ir ūkio subjektams gresiant ar susidarius ekstremaliajai situacijai išvengti ar patirti kuo mažiau žalos, patvirtinimo” ;

3.7 Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM Ugniagesių gelbėtojų mokyklos Civilinės saugos mokymo centro civilinės saugos mokymo programos, patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie ViRM direktoriaus 2011 m. sausio 6 d. įsakymu Nr. 1-6 „Dėl Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos ugniagesių gelbėtojų mokyklos civilinės saugos mokymo centro civilinės saugos mokymo programų patvirtinimo” ;

3.8. Ūkio subjekto, kitos įstaigos ekstremaliųjų situacijų valdymo plano rengimo metodinės rekomendacijos, patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2011 m. vasario 23 d. įsakymu Nr. 1-70 „Dėl Ekstremaliųjų situacijų valdymo planų rengimo metodinių rekomendacijų

patvirtinimo” ;

3.9. Ūkio subjekto, kitos įstaigos galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės metodinės rekomendacijos, patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2011 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. 1-189 ,, Dėl galimų pavojų ir ekstremaliųjų situacijų rizikos analizės atlikimo rekomendacijų patvirtinimo” ;

3.10. Civilinės saugos pratybų organizavimo ir vertinimo metodinės rekomendacijos, patvirtintos Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie VRM direktoriaus 2011 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. 1-225 ,,Dėl Civilinės saugos pratybų organizavimo ir vertinimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo” .

Informaciją parengė
Vilniaus apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos
Civilinės saugos skyrius